

Transparantie over de kosten en het rendement bij een DC-plan

FSMA

AUTORITEIT
VOOR FINANCIËLE
DIENSTEN
EN MARKTEN

AUTORITÉ
DES SERVICES
ET MARCHÉS
FINANCIERS

Inhoud

1. Inleiding
2. Hoe werkt een pensioentoezegging van het type vaste bijdragen?
3. Aard van de pensioentoezegging
4. De vaste bijdrage
5. De nettobijdrage
6. Het rendement toegekend aan de individuele rekening
7. Het resultaat: verworven rechten en rendementsgarantie
8. Redactie van de sleuteldocumenten
9. Output en next steps

1. Inleiding

Belang van het onderzoek

- Achtergrond
 - Enorme verschuiving van plannen van het type vaste prestatie naar polannen van het type vaste bijdragen. Laatstgenoemde plannen hebben evenwel een onzeker eindresultaat
 - => **Nood aan transparantie** over de factoren die het aanvullend pensioen bepalen omwille van:
 - Pensioenplanning
 - Nagaan of alles wel correct loopt
 - Inspraakrecht slechts optimaal indien men alle informatie heeft
 - Vertrouwen in de tweede pijler
- Scope
 - Enkel **collectieve plannen** ressorterend onder de **WAP** werden in scope genomen

Wettelijk kader - informatie in het kader van een plan van het type vaste bijdragen

- **Pensioenreglement:**
 - artikel 24 van de WAP,
 - artikel 4-3, 4-7, 4-8, 4-12, 4-13 van het KB WAP
- **Transparantieverlag:**
 - artikel 42, §1 van de WAP
- **Pensioenfiche:**
 - artikel 26, §1 en 3 van de WAP
- **Andere documenten:**
 - SIP: artikel 41bis van de WAP
 - Informatie op aanvraag wanneer men beleggingsrisico draagt: artikel 42, §2, eerste lid, 3°
- **Art. 4-15 KB WAP:**
 - communicatie met betrekking tot aanvullende pensioenen:
« in duidelijke en nauwkeurige bewoordingen opgesteld »
- **Impact nieuwe wetgeving?**
 - IORP II
 - Vrij Aanvullend Pensioen voor de Werknemer (VAPW)?
 - ...

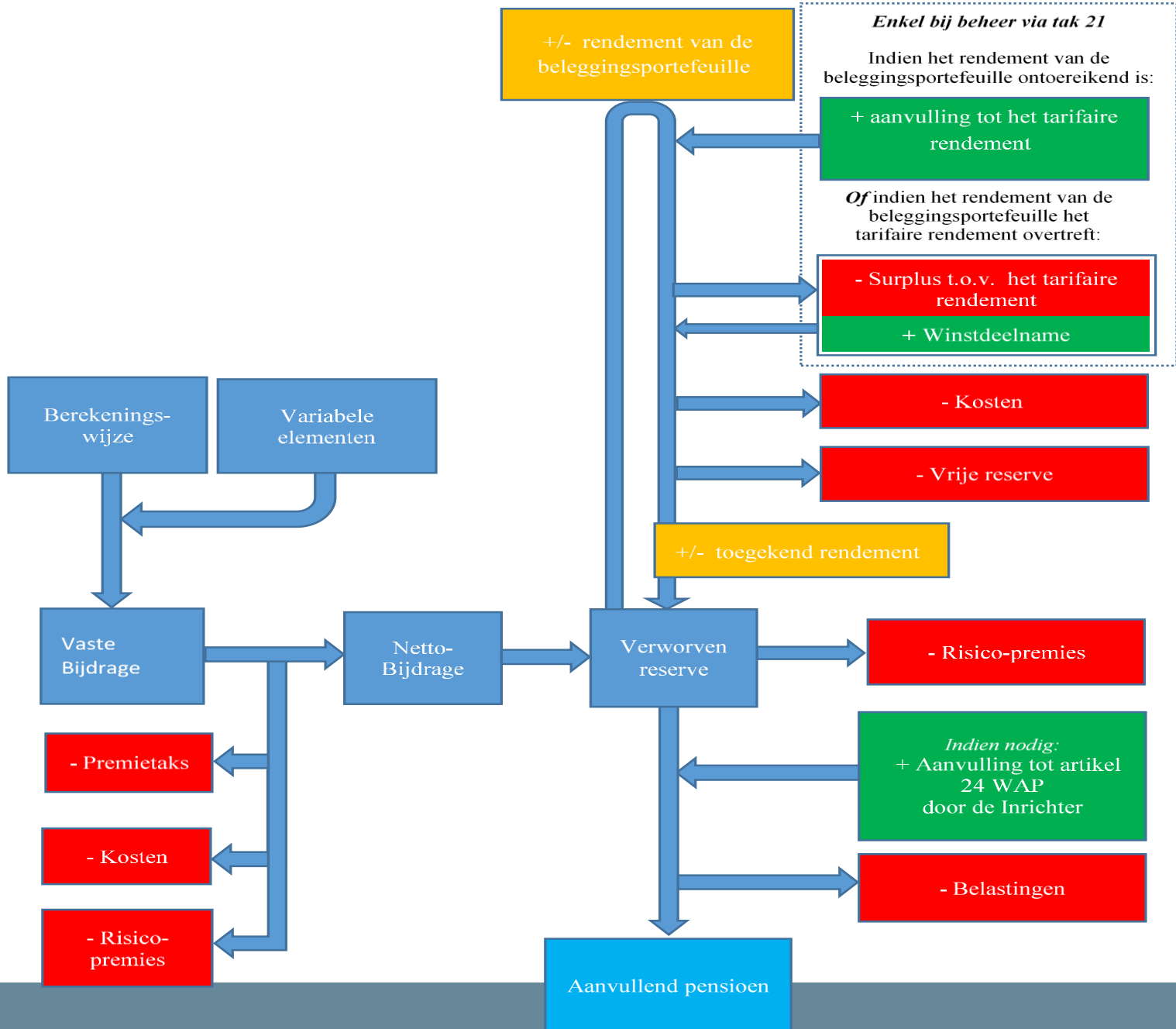
Methodologie controleactie

- Startpunt: DB2P
- Steekproef:
 - 87 pensioentoezeggingen beheerd door:
 - 17 verzekeraars
 - 70 toezeggingen beheerd via Tak 21
 - 1 toezegging beheerd via Tak 23
 - 16 pensioenfondsen (16 toezeggingen beheerd via middelenverbintenis)
 - 12 sectorale en 75 ondernemingspensioentoezeggingen
 - **1,144,441** aangeslotenen
 - ongeveer **2,25 miljard €** aan verworven reserves
- Sleuteldocumenten opgevraagd en onderzocht
 - Pensioenreglement (**PR**)
 - Transparantieverslag (**TV**)
 - Pensioenfiches (**PF**)

=> Onderzoeksvraag:

In welke mate kan een aangeslotene aan de hand van de sleuteldocumenten (PR, TV en PF) een correct en begrijpelijk zicht krijgen op de elementen die rechtstreeks of onrechtstreeks een impact hebben op zijn aanvullend pensioen?

2. Hoe werkt een pensioentoezegging van het type vaste bijdragen?

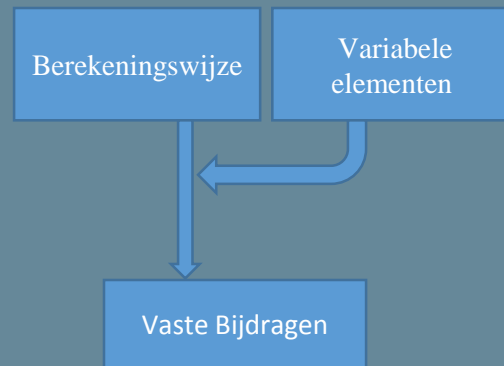

3. Aard van de pensioentoezegging

Aard van de pensioentoezegging

- Steekproef
 - enkel plannen van het type vaste bijdragen zonder gewaarborgd rendement
- Bevindingen
 - Slechts een derde van de pensioenreglementen verduidelijkt expliciet de aard van de pensioentoezegging.
 - **Bij een tiental reglementen kon een aangeslotene zelfs onmogelijk uitmaken of zijn pensioentoezegging van het type vaste bijdragen dan wel vaste prestatie was**
- **Verwachtingen en aanbevelingen**
 - **Uitdrukkelijke vermelding van de aard in het pensioenreglement en het transparantieverlag**
 - **Uitdrukkelijke vermelding van de aard in de pensioenfiche**

4. De vaste bijdrage

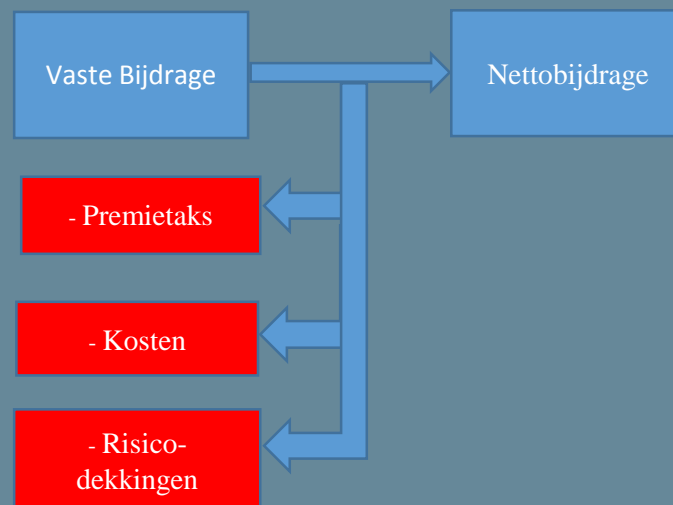
De vaste bijdrage

- **Steekproef**
 - Welke vaste bijdrage in het pensioenreglement?
69/87 met formule, 18/87 met een forfaitair bedrag
 - financieringsbron?
55 enkel werkgeversbijdragen + 31 werkgevers én werknemersbijdragen + 1 enkel werknemersbijdragen
- **Bevindingen & verwachtingen en aanbevelingen**
 - **Berekeningswijze van de vaste bijdrage** – Soms berekeningswijze niet of onvolledig in het pensioenreglement.
 - Vermelding in PR
 - Vermelding in PF
 - **Variabele elementen** - vaak niet alle variabele elementen nodig voor berekening vaste bijdrage in de pensioenfiche
 - Vermelding in PF

De vaste bijdrage

- Bevindingen & **verwachtingen** en **aanbevelingen** (vervolg)
 - **De reëel betaalde vaste bijdrage**
 - Slechts in helft van de gevallen
 - Sommige pensioeninstellingen vermelden wel het bedrag van de bijdrage voor het *volgende* jaar
 - **Vermelding in PF**

5. De nettobijdrage

De nettobijdrage

- **Principes**
 - Aantal mogelijke aftrekposten van vaste bijdrage:
 - Premietaks (4,4%)
 - Kosten
 - Risicodekkingen
 - Enkel de netto-bijdrage komt op de individuele rekening terecht

Premietaks

De nettobijdrage - Premietaks

- Principes
 - 4,4%
 - Niet verschuldigd bij sociale plannen en plannen ingericht door fonds voor bestaanszekerheid
- Steekproef
 - Meestal betaald door inrichter (bovenop de vaste bijdrage)
 - Soms (1 op 6) door werknemer (in mindering van de vaste bijdrage)
- Bevindingen & **verwachtingen** en **aanbevelingen**
 - **Vermelding wie premietaks betaalt**
 - Wel in PR
 - **Vermelding in PR**
 - **Vermelding van het bedrag van de premietaks**
 - In PF vaak misleidend:
 - premietaks door inrichter gedragen, toch vermeld
 - premietaks tlv bijdrage, maar enkel vaste bijdrage vermeld
 - premietaks tlv bijdrage, maar enkel nettobijdrage vermeld
 - **Vermelding in PF indien ten laste van bijdrage, anders niet**

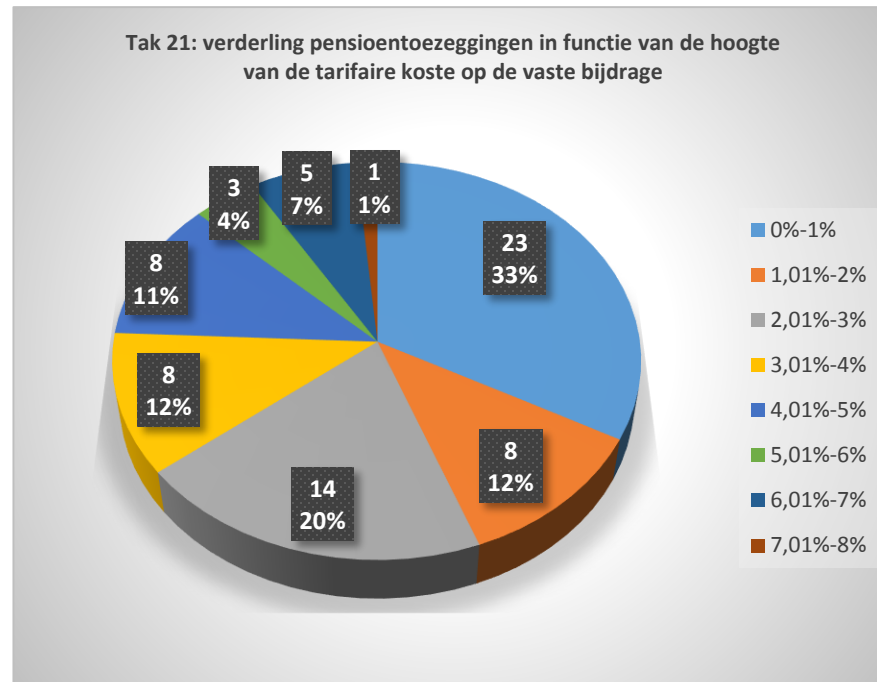
Kosten ten laste van de bijdrage

De nettobijdrage - Kosten

- Principes
 - Verzekeraars: forfaitair via « toeslagen »
 - **innings- acquisitie-** en inventaristoelage (tak 21) vs.
 - **Instap-,** uitstap- en beheertoelage (tak 23)
 - IBP's: reële kosten ten laste van de reserve (doorgaans geen kosten ten laste van de bijdrage)
- Steekproef
 - 16 IBP's: geen kosten tlv bijdrage
 - 1 Tak 23: geen kosten tlv bijdrage
 - 70 tak 21:
 - 66 inningstoelage (gemiddeld 2,6% => van 0,4% tot 7%)
 - Hiervan 12 ook acquisitietoelage (2%)

De nettobijdrage - Kosten

- Steekproef (vervolg)
 - 70 tak 21
 - Verdeling totaal van innings- + acquisitietoeslag:

De nettobijdrage - Kosten

- Bevindingen & **verwachtingen** en **aanbevelingen**
 - **Tarifaire kostenstructuur (= berekeningswijze)**
 - Slechts uitzonderlijk in PR (vaak enkel verwijzing naar 'neergelegde tarieven')
 - Slechts 1/2^e TV bevat overzicht met concrete percentages
 - Zelden op PF
 - => Bij 1/2^e worden in geen enkel document de concrete kostenpercentages vermeld
 - Vermelding in PR van de kostenstructuur (incl. wie de kosten draagt)
 - Vermelding in TV van de kostenstructuur (incl. wie ze draagt) + concrete kostenpercentages
 - Vermelding in PF van de concrete kostenpercentages indien kosten aangerekend op de vaste bijdrage
 - **Concreet bedrag kost op de bijdragen**
 - Slechts uitzonderlijk vermeld in PF
 - Vermelding concreet bedrag kost in PF indien ten laste van bijdrage

Risicodekkingen

De nettobijdrage - Risicodekkingen

- Principes

- Verschillende type overlijdensdekkingen
 - Terugbetaling verworven reserve;
 - Welbepaalde prestatie (bv. 1x jaarloon)
 - Gemengde verzekering
 - ...
- Slechts een risicopremie als prestatie bij overlijden > verworven reserve
- Risicopremie kan:
 - ten laste zijn van **inrichter** via een extra bijdrage
 - ten laste zijn van den **aangeslotene** (gefinancierd vanuit de bijdrage)
- Soms keuze over de omvang van overlijdensdekking: cafetaria
- Vergelijkbare principes m.b.t. invaliditeitsdekking

De nettobijdrage - Risicodekkingen

- Steekproef
 - 86 met overlijdensdekking waarvan
 - 40 met een risicopremie
 - 21 van de 40 met premie tlv aangeslotene
 - 18 van de 21 onderdeel van cafetariaplan
 - 13 met invaliditeitsdekking
 - 5 van de 13 met premie tlv aangeslotene:
 - 3 onderdeel van cafetariaplan

De nettobijdrage - Risicodekkingen

- Bevindingen & **verwachtingen** en **aanbevelingen** – Financiering van de overlijdensdekking
 - **Financiering van de risicopremie overlijden (ten laste van inrichter of werknemer?)**
 - Regel in PR (maar niet altijd)
 - Zelden in TV
 - **Vermelding in PR en TV**
 - **Bedrag van de risicopremie overlijden**
 - Soms vermeld in de PF
 - **Vermelding in PF voor zover ten laste van de aangeslotene**

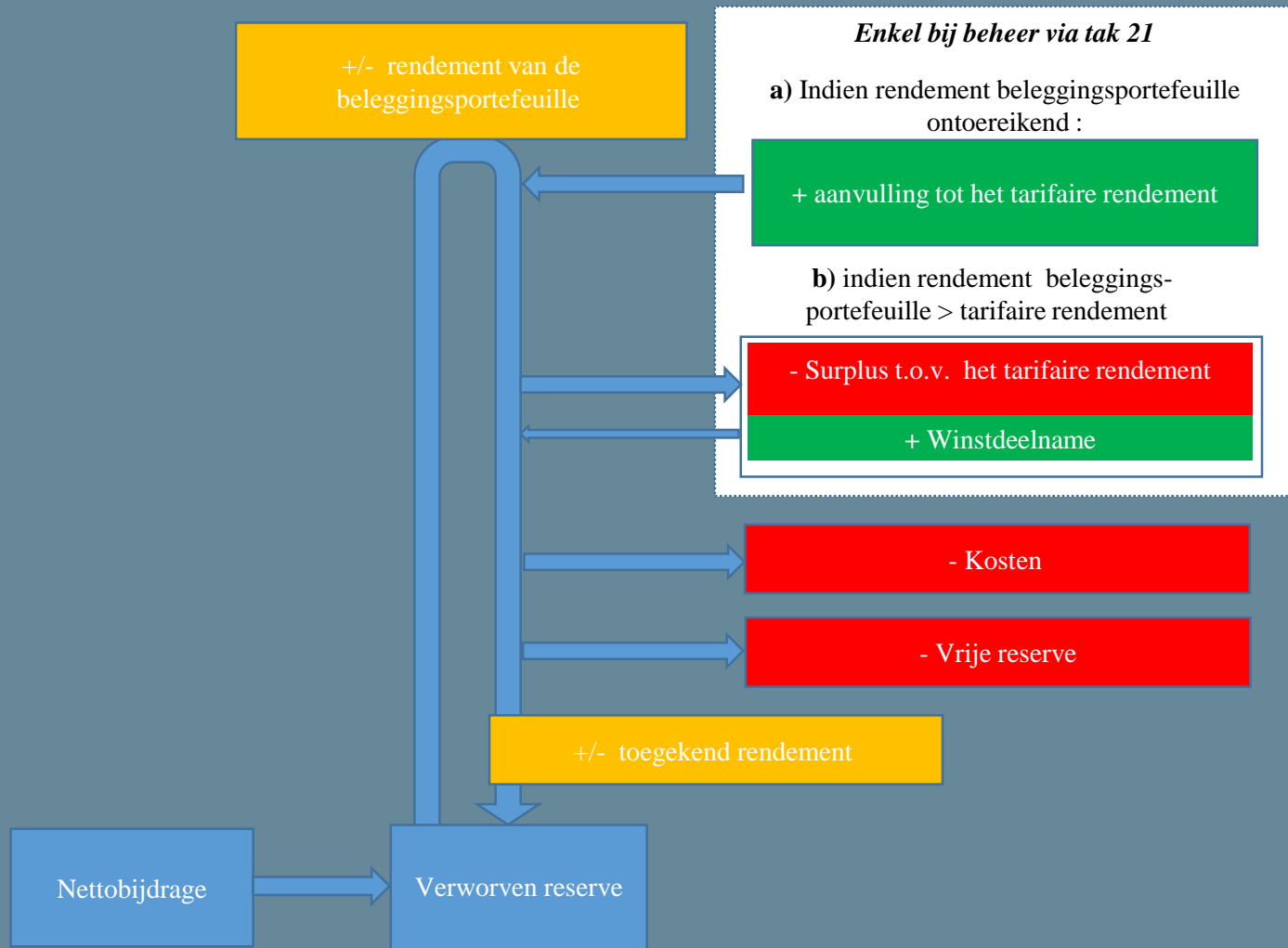
De nettobijdrage - Risicodetekkingen

- Bevindingen & **verwachtingen** en **aanbevelingen** – Overige aspecten
 - **Berekeningswijze prestatie overlijdensdekking**
 - Regel in PR, uitzonderlijk in TV
 - **Vermelding in PR**
 - **Bedrag overlijdensdekking**
 - Regel in PF (maar niet altijd)
 - **Vermelding in PF (incl. of al dan niet wezenrente en AVRO)**
 - **Vermelding in PF van begunstigingsregels**

De nettobijdrage - Risicodectkingen

- Bevindingen & **verwachtingen** en **aanbevelingen** – Overige aspecten
 - **Keuze overlijdensdekking en procedures** -
 - Regel in PR, zelden in TV en PF (geen info over kostprijs verbonden aan de keuzemogelijkheden)
 - **Vermelding in PR van:**
 - keuzemogelijkheden,
 - standaard dekking,
 - hoe gebruik maken van keuzemogelijkheid
 - **Vermelding in PF van voormelde elementen**
 - **Winstdeelname in het kader van overlijdensdekking** -
 - Vaak onduidelijk of ten goede aan inrichter of aangeslotenen
 - **Vermelding werking winstdeelname in PR en TV**
 - **Vermelding in PF enkel indien van invloed op eigenlijke prestatie bij overlijden**

6. Rendement toegekend aan individuele rekening

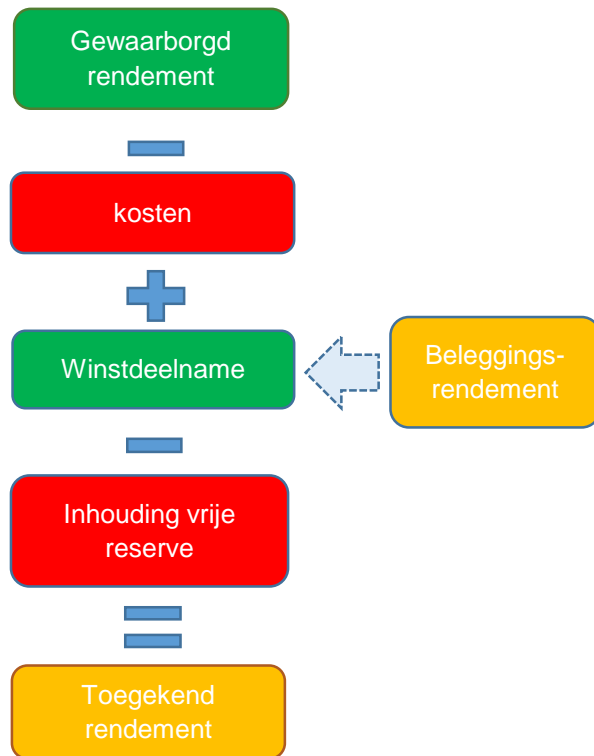

Proces van rendementstoekenning

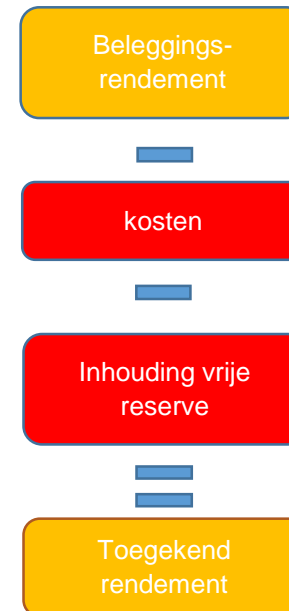
- Hangt af van 5 elementen
 1. Rendement van de beleggingsportefeuille
 2. Tarifair rendement
 3. Kosten
 4. Winstdeelname
 5. Toebedeling aan vrije reserve
- Verschil Tak21 / Tak23 – IBP
 - Tak 21: **onrechtstreeks** verband tussen beleggingsrendement en toegekend rendement
 - Tak 23 – IBP: **rechtstreeks** verband tussen beleggingsrendement en toegekend rendement

Proces van rendementstoekenning

tak21

Tak23 en IBP

Rendement van de beleggingsportefeuille

Het rendement- rendement van de beleggingsportefeuille

- Principes en steekproef
 - Welke portefeuille?
 - 64 algemeen fonds, 6 afgezonderd fonds, 1 beleggingsfonds, 16 IBP
- Bevindingen & **verwachtingen** en **aanbevelingen**
 - **Beleggingsstrategie –**
 - Vaak zeer (te) algemeen
 - Zelden opsplitsing strategie in korte en lange termijn
 - Sociale, ethische en milieuaspecten niet altijd verduidelijkt
 - Actief of passief beheer bij 1/2e TV onduidelijk
 - **Voldoende concrete vermelding in TV van:**
 - strategie op korte én lange termijn,
 - mate waarin rekening gehouden werd met sociale, ethische en milieuaspecten en
 - of de beleggingsportefeuille actief dan wel passief beheerd wordt.
 - **Beoogde portefeuillesamenstelling –**
 - Slechts in < 1/2e TV vermeld
 - **Vermelding in TV**

Het rendement- rendement van de beleggingsportefeuille

- Bevindingen & **verwachtingen** en **aanbevelingen** (vervolg)
 - **Risico's verbonden aan portefeuillesamenstelling**–
 - Slechts in < 1/4^e TV aanduiding van het risicoprofiel van de beleggingsportefeuille
 - **Duidelijke risico-indicatie in TV**
 - **Feitelijke portefeuillesamenstelling** –
 - Slechts in < 1/2^e TV vermeld
 - **Vermelding grote lijnen in TV (vb. om onderscheid strategie op korte en lange termijn te duiden)**
 - **Beleggingskeuzes voor aangeslotene** –
 - Regels opgenomen in het PR, maar weinig transparantie in het TV
 - **Vermelding regels in PR**
 - **Verplichte informatie voor elke mogelijkheid in TV**
 - **Vermelding keuzemogelijkheid in PF**

Het rendement - rendement van de beleggingsportefeuille

- Bevindingen & **verwachtingen** en **aanbevelingen** (vervolg)
 - **Beleggingsrendement** –
 - Slechts in < 1/2^e **TV** (vooral verzekeraars laten dit onvermeld)
 - Als wel vermeld in TV: vaak onduidelijk welk rendement precies (bruto/netto)
 - **Vermelding in TV**
 - Vermelding rendementspercentage in de **PF** vaak bij IBP's (maar niet altijd duidelijk welk rendement precies), nooit bij verzekeringsondernemingen
 - Bedrag van het beleggingsrendement niet in PF
 - **Indien rechtstreeks verband tussen beleggingsrendement en toegekend rendement (IBP en Tak 23): zowel percentage en bedrag van het beleggingsrendement, als deze van het toegekend rendement vermelden in de PF**

Tarifaire rendement (tak 21)

Het rendement - tarifaire rendement (tak 21)

- Principes en steekproef
 - Enkel bij tak 21
 - Draagwijdte van het rendement?
 - Gelijkblijvende premies (26/70)
 - Opeenvolgende koopsommen (42/70)
 - Beperkte garantieduur (2/70)
- Bevindingen & verwachtingen en aanbevelingen
 - **Al dan niet bestaan van een tarifair rendement –**
 - Niet vermeld in 1/7 PR, in enkele TV en 2/3^e PF
 - Aandacht bij formulering: Wie waarborgt het tarifaire rendement (inrichter of PI)?
 - Vermelding in PR en TV
 - Vermelding in PF

Het rendement - tarifaire rendement (tak 21)

- Bevindingen & **verwachtingen** en **aanbevelingen** (vervolg)
 - **Draagwijdte tarifaire rendement (al dan niet op toekomstige premies)**
 - Heel wat PR en TV maken draagwijdte niet of onvoldoende duidelijk
 - Vermelding in PF uitzonderlijk
 - **Bij +- 1/3^e draagwijdte nergens te achterhalen!**
 - **Duidelijke en nauwkeurige vermelding in PR en TV**
 - **Duidelijke en nauwkeurige vermelding in PF**
 - **Gewaarborgde tarifaire rendementspercentage**
 - Zelden in PR, wel in 2/3^e van TV, slechts in 1/7^e PF
 - **Bij +- 1/3^e concrete percentage vh tarifaire rendement nergens te achterhalen!**
 - Wetswijziging (W 18 december 2015) => thans verplicht
 - **Vermelding in TV**
 - **Vermelding in PF**

Het rendement - tarifaire rendement (tak 21)

- Bevindingen & **verwachtingen** en **aanbevelingen** (vervolg)
 - **Wijziging tarifaire rendement –**
 - Weinig transparantie over wijzigingen, enkel in 1/2^e TV
 - Vermelding in PF uitzonderlijk
 - **Overzicht in TV van intrestvoeten met duidelijke aanduiding van de periode en de bedragen waarvoor ze gelden**
 - **Overzicht in PF van intrestvoeten met duidelijke aanduiding van de periode en de bedragen waarvoor ze gelden**
 - **Concreet bedrag toegekend tarifair rendement –**
 - In 1/7^e PF
 - **Vermelding in PF**

Winstdeelname (tak 21)

Het rendement - Winstdeelname (tak 21)

- Principes
 - Enkel tak 21:
 - ter aanvulling tarifair rendement
 - i.f.v. beleggingsresultaat
 - Niet verplicht (discretionaire toekenning)
- Bevindingen & verwachtingen en aanbevelingen
 - **Algemene regels i.v.m. winstdeelname –**
 - Niet vermeld in > 1/2^e PR, vaker bij TV, quasi nooit bij PF
 - Vermelding in PR en TV (nadruk op discretionaire karakter)
 - **Concreet toegekende winstdeelname –**
 - Percentage(s) in 2/3e TV,
 - bedrag in +- 1/2e PF
 - Vermelding percentage in TV (of vermelding dat geen winstdeelname werd toegekend)
 - Vermelding percentage én concreet bedrag in PF

Kosten ten laste van de reserve

Het rendement – Kosten ten laste van de reserve

- Principes

- Verzekeraars (forfaitair via toeslagen) vs. IBP's (reële kosten)
 - Toeslagen:
 - innings- acquisitie- en **inventaristoelag** (tak 21)
 - Instap-, **uitstap**- en **beheertoelag** (tak 23)
 - Reële kosten:
 - Geheel of gedeeltelijk ten laste van de reserve (en dus van het rendement) (zoniet: gedragen door de inrichter)
- Indirecte kosten ten laste v.h. beleggingsrendement: buiten scope

- Steekproef

- Bij 16 van de 71: inventaristoelag (0,05 % en 0,1 % meest voorkomend)
- Bij alle IBP's (16): geheel of gedeeltelijk reële kosten ten laste van het rendement

Het rendement – Kosten ten laste van de reserve

- Bevindingen & **verwachtingen** en **aanbevelingen**
 - **Tarifaire kosten op de reserve –**
 - Inventaristoelage nagenoeg niet vermeld in PR,
 - Concrete **percentage** bij 1/3^e van TV en in geen enkele PF
 - **Vermelding in PR van kostenstructuur**
 - **Vermelding in TV van kostenstructuur met concreet percentage**
 - **Vermelding in PF van concreet percentage inventaristoelage**
 - Concreet **bedrag** inventaristoelage in 1/5^e van PF
 - **Vermelding in PF van concreet aangerekend bedrag inventaristoelage**

Het rendement – Kosten ten laste van de reserve

- Bevindingen & **verwachtingen** en **aanbevelingen** (vervolg)
 - **Reële kosten op de reserve –**
 - Weinig concrete informatie over kosten in PR
 - **Vermelding in PR welke kosten ten laste vallen van het rendement**
 - **Kostenpercentage** maar in 1/8ste van TV (vaak enkel één of meerdere bedragen => impact op het rendement is niet duidelijk) en in geen enkele PF
 - **Vermelding in TV:**
 - **Welke reële kosten komen ten laste van het rendement (en welke van de inrichter)**
 - **Overeenstemmende kostenpercentages**
 - **Vermelding in PF van kostenpercentage ten laste van de reserve**
 - Concreet **bedrag** aan reële kosten in geen enkele PF
 - **Vermelding in PF van concreet aangerekend bedrag aan reële kosten**

Financiering vrije reserve

Het rendement – Financiering vrije reserve

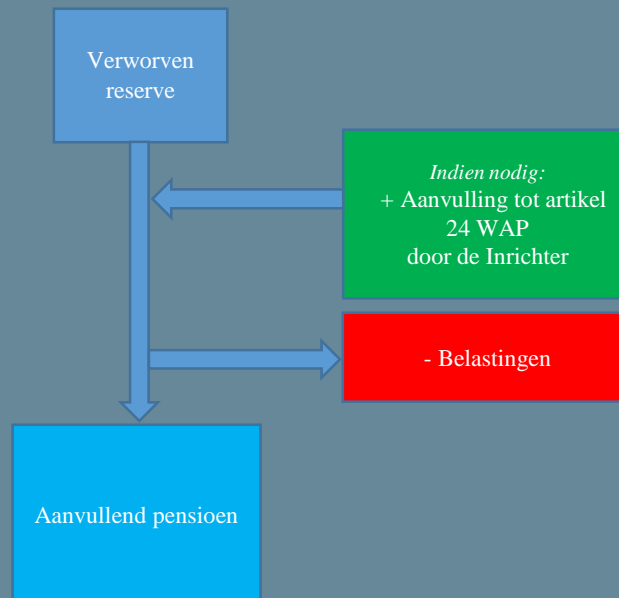
- Principes en steekproef
 - deel van het rendement bestemmen voor minder rendabele jaren (bv. financiering tekort tav WAP-garantie)
 - 9/87 voorzien dit
- Bevindingen & verwachtingen en aanbevelingen
 - **Werking van de vrije reserve –**
 - vermelding in het PR is de regel, zelden in TV en nagenoeg niet in PF
 - Vermelding in PR van financieringswijze en doeleinden vrije reserve
 - Vermelding in TV van toegewezen deel, dan wel deel geput uit de vrije reserve
 - Vermelding in PF van concreet bedrag en percentage van het deel van het rendement dat aan vrije reserve werd toegewezen

Toegekend rendement

Het rendement – Toegekend rendement

- Principes
 - Tak 21 vs. IBP en Tak 23
- Bevindingen & **verwachtingen** en **aanbevelingen**
 - **Vermelding van concreet toegekende rendementspercentage –**
 - vermelding in 1/2^e TV en 1/6^e PF (bij IBP's 2/3^e)
 - **Vermelding in TR van toegekende rendementspercentage**
 - **Vermelding in PF van toegekende rendementspercentage**
 - **Vermelding van concreet toegekende bedrag aan rendement**
 - vermelding in 1/4^e PF
 - Enkele PF in vorm van 'lopende rekening':
In concreto met bedragen en percentages vanuit het beleggingsrendement na aftrek en toevoeging van diverse posten komend tot het toegekende rendement
 - **Vermelding in PF van toegekende rendementsbedrag en -percentage via principe van de 'lopende rekening'**

7. Het resultaat: verworven rechten en rendementsgarantie

Verworven reserve en prestatie

- **Bevindingen & verwachtingen en aanbevelingen**
 - **De verworven reserve**
 - Opgesplitst in deel patronaal en deel persoonlijk (wet 18/12/2015)
 - Opsplitst in deel contractueel kapitaal en winstdeelname
 - **De verworven reserve van het vorige jaar**
 - Niet steeds vermeld
 - Te vermelden op PF
 - **De verworven prestatie**
 - Soms niet vermeld, hoewel berekenbaar
 - Meestal opgesplitst in patronaal en persoonlijk deel
 - ½ PF: opgesplitst in contractueel kapitaal en winstdeelname
 - Vermelden op PF indien tarief tot pensioenleeftijd
 - Opsplitsing in:
 - 'contractueel kapitaal'/winstdeelname en
 - patronaal deel/persoonlijk deel

Verwachte prestatie

- Principe
 - Raming voor volledige loopbaan
 - Verplicht sinds 1/1/2016
 - Tak 21 klassiek: valt samen met « verzekerd kapitaal »
- Bevindingen & verwachtingen en aanbevelingen
 - **De verwachte prestatie**
 - Vermeld op 2/3 van de PF
 - Niet steeds vermeld dat het om een (voorwaardelijke) raming gaat.
 - Gebruikte terminologie wekt soms de indruk dat het om een recht gaat (« *verzekerd kapitaal* »)
 - Te vermelden op alle fiches vanaf 1/1/2016 (Wet 15/05/2014)
 - Uitdrukkelijk meedelen dat het om een raming gaat
 - Vermelding van de voor berekening gebruikte rentevoet

Rendementsgarantie

- Principe (Artikel 24 WAP)
 - Thans 1,75%
 - Horizontaal of verticaal
 - Berekeningsbasis: vaste bijdrage na aftrek kosten (max 5%) en bepaalde risicopremies
 - Actuele financieringsniveau: verhouding verworven reserve t.o.v. bedrag art. 24 WAP

- Bevindingen & **verwachtingen** en **aanbevelingen**
 - **Toegepaste methode (horizontaal of verticaal)**
 - Te vermelden op alle TV vanaf 1/1/2016 (Wet 18/12/2015)
 - **Actuele financieringsniveau**
 - > 1/3e PF geen vermelding (dan vaak wel een exact bedrag voor art. 24 WAP)
 - Betekenis zelden toegelicht in de PF
 - Te vermelden op alle TV vanaf 1/1/2016 (Wet 18/12/2015)
 - Vermelden in PF én toelichten
 - Bedrag art 24 WAP vermelden in PF indien hoger dan de verworven reserve
 - Bedrag art 24 WAP vermelden in PF indien lager dan de verworven reserve

8. Redactie van de sleuteldocumenten

Redactie

- **Redactie**

Ook de redactie van de onderzochte documentatie kampte met de nodige aandachtspunten:

- Slechte dosering van de hoeveelheid informatie (te weinig of te veel)
- Verzekeringstechnisch jargon
- Onlogische opbouw van een aantal documenten met verspreide en moeilijk leesbare informatie tot gevolg
- Onvoldoende concrete documenten (vb. één transparantieverlag voor een groot aantal pensioentoezeggingen met verschillende eigenschappen, kosten, gewaarborgd rendement, etc.)
- Vrijwaringsclausules die informatie onterecht uithollen
- Inhoudelijke inconsequentie tussen de verschillende documenten van eenzelfde pensioentoezegging
- Misleidende bepalingen
- ...

Redactie – speciaal aandachtspunt

- **Initiatief voor overhandigen van het transparantieverlag**
- TV is jaarlijks aan de inrichter te bezorgen
 - 35/87 doen dit
 - 43/87 stelt het TV jaarlijks op, maar bezorgt enkel op vraag
 - 9/87 stellen TV pas op na een vraag van de inrichter
 - **Jaarlijks opstellen van een TV én bezorgen aan de inrichter, dan wel hem actief wijzen op het bestaan ervan en de vindplaats**

Redactie - De nettobijdrage als detailberekening

- **Berekening van de nettobijdrage**
 - **Detailberekening nettobijdrage** - Enkele pensioenfiches verduidelijkten in detail - i.e. met opgave van de concrete bedragen (in euro) van de taksen, kosten en/of risicopremies - welk deel van de vaste bijdrage (zoals gedefinieerd in het pensioenreglement) uiteindelijk als nettobijdrage op de individuele rekening van de aangeslotene belandde. Dit is een zeer transparante praktijk.
- **Voorbeeld**

<i>Vaste bijdragen (overeenkomstig het pensioenreglement):</i>	(+)	1.000 EUR
<i>Afgehouden premietaks (4.4%):</i>	(-)	44 EUR
<i>Afgehouden kosten (5%):</i>	(-)	47,8 EUR
<i>Premie overlijden</i>	(-)	30 EUR
<i>Bijdrage toegekend aan de individuele rekening:</i>	(=)	878,2 EUR

Redactie - Modelpensioenfiches

- 'Lopende rekening' ook voor evolutie van de verworven reserve toepasselijk
- Voorbeeld-pensioenfiches

		Totaal
Uw pensioenreserve op 1/1/2016		10.000 EUR
Bijdragen gestort in de loop van 2016		
Bijdragen op basis van het reglement	(+)	1.000 EUR
Taks (4,4%)	(-)	44 EUR
Kosten op de bijdragen (5%)	(-)	47,8 EUR
Premie overlijden	(-)	30 EUR
Totaal bijdragen	(+)	878,2 EUR
Rendement toegekend voor 2016		
Gewaarborgd rendement (gemiddeld x%)	(+)	206 EUR
Kosten op de reserve (0.1%)	(-)	10 EUR
Winstdeelname (gemiddeld x%)	(+)	56 EUR
Totaal rendement (gemiddeld y%)	(+)	252 EUR
Uw pensioenreserve op 1/1/2017		11.130,2 EUR

9. Output en next steps

Output en en next steps

- Uitgebreid **onderzoeksverslag**

Na **publieke consultatieronde**:

- **Mededeling** met alle verwachtingen en aanbevelingen:
 - leidraad bij het opstellen van de sleuteldocumenten
- **Traject** per pensioeninstelling